

és nem a feje tetején, mint ez a Bálint György, a világ nagyobbik fele, s hogy ennek a küzdelemnek meg van a maga tiszta és határozott értelme. Ezért bármennyire sem mindennapi kvalitásokat árul el Baradlai László regénye, a végén csalódottan tesszük le. A regény pontosan ott végződik, ahol kezdődnie kellene. Az urimivoltából, osztály allűrjeiből kijózanodott, elproletárizált tisztviselő további sorsa ma a korérdeklődés tárgya. Az ilyen sors utmutató, művészi eszközökkel kirajzolt regényét mindenki szívesen venné. Hisz napjainkban épp ennek a rétegnek a sorsa is az előtérben áll. Ameddig Baradlai László regénye tart, ez az az alkat és állapot, amikor az ilyen deklasszált a fasizmus zsákmánya. (Csak egy állásról van szó és minden megoldva. — szuggerálja a szerző.) Már pedig épp arról van szó, hogy ne az legyen. Ez pedig lehetetlen anélkül (is), hogy ne tudatosítsuk egy ilyen deklasszáldás igazi értelmét és összefüggéseit.

(Cluj)

Gaál Gábor

L A P O K , F O L Y Ó I R A T O K

MAGYARORSZAGI NAPILAP. 1934.

Az Est-lapok koncernjében jelentősnek tetsző változás mutatkozik. Ugy tűnik, mintha nem is belső változásról volna szó. Az ember könnyen azt hihetné, valami új gazda vonult be. A Magyarország teljesen megváltozott. És amikor új szellemi habitust öltött magára, egy szó nem eset az „Est-lapok tökéletes hirszolgálatáról“, „kiprobált újságíró gárdájáról“, a hármass összenövéséről. Sőt amikor Az Est közölte, hogy új szerkesztőt kapott a Magyarország, a családi kapcsolatokról kivételesen ő sem beszélt.

Az új szerkesztő Zilahy Lajos. Ahogy reklamirozták: ő a szellemi vezér. Manapság azonban joggal támad az emberben kétely az iránt, hogy a „szellemi vezérség“ elég-e ahhoz, hogy egy újság, amely nyilvánvalóan tőkés érdekeket szolgál, máról-holnapra pusztán szellemi befolyásra, materiális hatóerők nélkül megváltozzék. A kérdés tehát önként kinálkozik, miféle érdek kívánta a lap szellemi megváltoztatását. Tulajdonképpen feltehető, hogy csupán a lapkoncern egyszerű üzleti taktikájáról van szó. A Magyarország mindig az Est-lapok legrosszabbul menő vállalkozása volt. Csak presztizsből tartották. A Magyarország valaha, még Lovász idejében, szükségszerűen jelent meg este a pesti uccán. Teljes parlamenti tudósítást hozott és ez volt az a plusz, amivel többet adott a délután megjelenő lapoknál. Amikor a demokráciával burkolt diktatura a parlament jelentőségét összezsugorította, a Magyarország létjoga is megingott. Aztán a legutóbbi ülészakban bevezették az éjszakai ülésrendszert, ez aztán végleg kihuzta a gyékényt a lap alól. Most már csak azok a gyilkosságok maradtak meg számára, amelyek kettőtől-négyig történtek. Minden oka meg volt hát az Est-koncernnek, hogy valami más módon életképesse tegye estilapját. Ez idáig még csak említésre sem érdemes, de nem úgy az, hogy miként igyekszik vállalatát üzletésíteni.

A Pesti Napló eddig azt a politikát üzte, hogy a politikai oppor-tunizmus gyűjtőmedencéje volt. A kormányt hosszú időn át Klebels-berg cikkei képviselték, az ellenzéki intranszigienciát pedig Friedrich írásai. Az irodalmi rovatában nem csak liberalizmust, de holmi radikális tárgyilagosságot is megengedett. Az Est igyekezett megmaradni

azon a kétügyű politikán, amelyen csodálatosképpen mindig egyszerre tudott lovagolni. Kormánypárti és ellenzéki volt egyszerre. Nagy dolgokban kormánypárti, kicsikben ellenzéki. Nemzeti lármában, burkoltan pedig fasiszta. Amikor Bethlen befolyása Gömbössel szemben ismét előtérbe került, alábbhagyott a 95 pont imádata. A laphoz politikai cikkírónak bevonult Bethlen volt sajtófőnöke, Szudy Elemér, aki egyenesen Bethlen lapjától, a Gömbös-kormány esti félhivatalosától tette át a székhelyét Az Est-hez. Azóta ott cikkezik a Duna-mendencéről.

A Magyarországból ilyen egyhangú eszközökkel nem lehet életképes lapot csinálni. Nyílt állásfoglalásra van szükség, hogy az olvasótömegek érdeklődését magával ragadja. A szociális nyomorúságok közepette csak olyan lehet ez az állásfoglalás, amely a több kenyérért való küzdelmet jelképezi. A kormány sajtópolitikája azonban nem tűri a szociális elégedetlenség hangját. Az Est-konzern tőkés szempontjai pedig még a jobb üzlet reményében sem tűrhetik ezt. A negációk azonban nem egyedüli attributumok a tőke és a kormányhatalom megmutatkozásánál. Itt többről van szó: a kapitalizmus szellemi körülbástyázásáról. A fasiszmus új gyakorlati és szellemi eszközökkel támasztja alá a termelési és társadalmi rendet és a sajtó feladata az új ideológia népszerűsítése. A megfiatalított Magyarországra a fasiszta ideológia jegyében indul. Ehhez pedig keresve sem akadhatunk volna alkalmasabb szellemi vezérré Zilahynál. A fasiszmus a tőkés védekezés leplezésére annyi megtévesztő fogalmat dobott a köztudatba, hogy a gyanutlan jóhiszeműség is fölkapja némelyiket anélkül, hogy sejtene eredetét, célját és szándékát. Aki azonban a horogba harap eljut, ha nem is a hitlerizmushoz, de az olasz fasiszmushoz mindenesetre. Zilahy is már esztendőök óta a fajvédelem (eugenetika) publicistája, valami érthetetlen csökönységgel rágódik ezen a problémán, a faji imádat képtelen fanatizmusától üzve, beleütközve a társadalom ezer gátjába, amely a nincstelenség, munkanélküliség pusztító könyörtelenségével állja útját a faji életképességnek. És most, mikor Zilahy a Magyarországra élére áll, a munkanélküliség ellen száll harcba. „Mentsétek meg a magyarságot! — kiáltja az irók felé legelsősorban.“ A sokféle halálveszedelem között a történelmi szerencsétlenség és a magyar faj dunántúli aszályára némán, de borzalmasan szegeződik a német tekintet.“

A faj féltése az, ami szembeállítja a német horogkereszttel. A fasiszta ideológia azonban feltartóztatlanul vonja hatókörébe, a nacionalizmus lendületénél fogva. Az ifjuság, mint a neo-nacionalizmus élesapata szabad fórumot kap a Magyarországon. Külön vasárnapi rovat: Az Ifjuság sajtójából. Zilahy jól megfontolt taktikai érzékkel válogatja meg e lapszemle anyagát, s a lapok, mint a tárgyilagosság és a komolyság orgánumai jelennek meg a Magyarország hasábjain. Az antiszemita hecepolitika, az antimarxista gyűlölködés feloldódik a jól kiválogatott és keresztényi szellemű adalékokban. Ezek az idézetek inkább jellemzőek a Magyarországra, mint az idézett sajtóra. Ime, szemelvény a Korunk Szavából: „Aki a nyilaskeresztet dicséri, a horogkeresztet akarja itt is kitűzni és nem akarja a testületi rendszert, a „Quadragesimo anno“ szellemében való megoldást. Mást akar, ami mellé nyugodt katolikus öntudattal nem állhat senki.“ — A Bajtársból: „Külföldi képviselleteinknél is jobban kellene vigyázni az illető uraknak arra, hogyha kimennek, magyar nevet vegyenek fel...“ Az antiszemitizmus vezérorgánumból csak ennyit olvas ki a Magyarország. — A Magyar Ifjuságból:

„Nem az a baj, hogy kevesünk van, hanem az, hogy ezzel se tudunk bánni.“ — A Református Diákmozgalomból már azt emeli ki, ami végig ömlik a Magyarország egész tartalmán: a falu emelyítően feltúlozott jelentősége és imádata: „Magunkban is elvetettük a falu iránti szeretet magvait... Ha tudják, hogy a faluért dolgozunk és imádkozunk, szeretni fognak.“ — A Diákvilágból: „A keresztény családokban a megrendült tekintélyt s ha többé nem lehet erőszakos, mesterkelt vagy akart uton, módszerekkel és külső hatások alkalmazása mellett helyreállítani... A szülők kísérleteznek pogány és zsidó módszerekkel (kényszerekkel és hol a törvény erejével, hol próféta; dühösségű erkölcsi prédiációkkal).“ A lóláb csak előbujik. Hisz mi sem könnyebb és felelőtlenebb, mint mások száján át megnyilatkozni! Az új Magyarország szívesen űzi ezt a politikát. Az Új Magyarország című lapból megtevesztő és progresszívnek tetsző szavakat hámoz ki: „Ne felejtjük el, hogy egy négytagú napszámos család fejének évi keresete alig haladja meg a 360 pengőt! — és ne feledjük el azt se, hogy a kulturális emelkedésből ezek a rétegek úgyszólván teljesen ki vannak zárva!“ A Magyar Egyetemi Híradóból ugyancsak ilyesmit: „Mindenki tudja mi történt. Állások helyett az ígéretek tömegét kaptuk, közben az álláshalmazások megszüntetésében egynéhány hatástalan intézkedésen kívül semmi sem történt...“ A Rostából: „Bedugult forrás nemzetünk... Tisztába kell jönnünk azzal, mi okozta az életből való elkallódásunkat... s ha van még magyar erő, hol lappanganak azok...“ És mintha munderlepos és üres feleletet keresne a Magyarország, leközi a Munkásifju néhány sorát: „Ifjúsági probléma nemcsak a szellemi, de az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági ifjúság égető problémája is, amelyek szorosan összefüggenek egymással és amelyeket komolyan csak egységesen lehet megoldani.“

Ez a Magyarország az ifjúság sajtójának tükrében. De nézzük milyen ő maga, mikor saját hangját hallatja: Mint a progresszió képviselőjét Kodolányi Jánost vonultatta fel, s a progresszióból nyomban álprogresszió lett, az álprogresszióból egyszerű és szimpla fasiszmus: „Lesz-e magyar munkahadsereg?“ — ezzel a nyugtalanító címmel rontott rá az átszervezett lap első száma a közvéleményre és könnyen lehetségs, hogy a nagy lármával, ankéttel és miegyébbel egybekötött és a munkanélküliség közérdekűségét reklámnak felhasználó sajtóakció ép' úgy üzleti fogása volt csak a Magyarországnak, mint az elmúlt időkben az volt Az Est állásközvetítési reklámhadjárata. Ez a feltévesünk nem alaptalan, mert a nyilvános megbeszülésre bocsátott kérdés fölötti vitát a lap néhány nap alatt váratlanul lezárta, nyilván azért, mert a kormányhatalom nem szívesen látja olyan problémának a feszegetését, amellyel ő maga sem boldogul. Így valószínű, hogy a fasiszta karrieristák részéről sugalmazott akcióról volt szó csupán s ezt a gyanunkat alátámasztja az a feltűnő körülmény, hogy Kodolányi bevezető cikkében Ráttkay R. Kálmánra hivatkozik, mint az ügy „lelkes szószólójára“, aki a dologban „kitűnő szakember“. Kodolányi csodálatos simulékonyssággal kezelte a fasiszmusnak ezt a számottevő problémáját is megértő loyaltása rányomta bélyegét az egész akcióra. Cikkét így vezette be: „A nemzeti munka — illetve munkanélküliség — kérdésének különös fontosságát bizonyítja a kormánynak az a legújabb terve is, amely szerint „Nemzeti Munkaközpont“ néven új intézményt akar felállítani s ennek félhivatalos érdekképviseleti jellege lenne. Állásfoglalását bérkérdésekben és szociálpolitikai ügyekben irányadóknak tekintenek s nemcsak munkaközvetítési ügyekben jutna

számára szerep, hanem a parlamentben képviselőt nyerne: Mint halljuk, ez az intézmény lenne az első lépés az érdekképviseleti rendszer bevezetéséhez s minthogy felölelné az egész magyar munkásság egyetemét, rendkívül jelentős tervnek ígérkezik.

Már ez a bevezető a szimpátiának és helyeslésnek félre nem érthető jelét viselte magán, míg a továbbiak, amelyek a munkahadsereg lényegét ismertették és azt a feladatot, amelynek elvégzése reá vár, vitathatatlanul propagandisztikus céllal íródnak.

„...persze ellenvetések is vannak“. — füzte a gondolatait Kodolányi, most következett őt semmitmondó ellenérv, hogy: „Mibe kerül ennek a tömegnek az eltartása? Honnét vegyen a munkaszolgálat pénzt? S vajjon, — mint sokan hangoztatják — nem töri-e le az amugy is alacsony munkabéreket?“

„A munkahadsereg hívei“nek érveléseivel már sokkal bőkezűbben bánt: Elmondta, hogy ezek szerint „az önkéntes munkás“ ellátása semmiesetre sem kerül többre, mint egy katonáé, az pedig mindössze 60 fillér naponta. Gulyáságyukat, lovakat adna — talán — a hadsereg. Az úgynevezett „adóbiika“ és „adóborju“ bevezetésével ellátást lehetne biztosítani, de egy katona felszerelése is sokkal többre kerül, mint egy munkásé. Így a költségek fejenként nem rugnának többre napi 40 fillérlél. Amj pedig a munkabérek letörését illeti: Vajjon dolgozik-e ma az a sok tizezer ifjú, aki a munkaszolgálatban résztvenne? S a közmunkák, amelyeket ma alig hajtának végre, foglalkoztathatnak-e egyáltalában valakit? A munkahadseregben az dolgoznék, aki ma nem dolgozik és semmit sem keres. És az ellátást fizetné az állam, amely ma alig dolgoztat.“

Ezt a cikket, amely élénken megvilágítja az új Magyarország szociálpolitikai törekvéseit, így fejezte be Kodolányi:

„Íme egy terv a sok terv közül, egy terv, amely figyelmet érdemel, azok miatt a kitűnő emberek miatt is, akik dolgoznak rajta, de azért is, mert a földgömb különböző területein már sikerrel megvalósult.“

„A magyar közvélemény a délibábos országmentés ezer felbukkanó álma közepette elgondolkozhat rajta. Talán megéri a fáradságot.“

Fasiszták és tanulatlan jóhiszeműek örömmel fogadták ezt az újságpropagandát. És Kodolányi megkezdte az üdvözlő sorok leközlését a Magyarországbán. Olykor néhány gyenge ellenérv is helyet kapott. Hogy a tömegfelzudulást, amelyet a lap bölcsen elhallgatott, enyhítse valamiképpen ilyen megállapítást tett a negyedik napon:

„Mára egyébként már igen komoly ellenérveket is kaptunk (persze ezekből semmit sem közölt) ... úgy látszik olvasóink azt hitték, hogy nekünk célunk a munkahadsereg felállítása s az első ellentmondásig nem is mertek megszólalni. Ujból megállapítjuk: a mi célunk a közvélemény kezdeményező erejének felébresztése, az egykedvűség, a lehangoltság, a reménytelenség elűzése...“ Másnap Zilahy azonban váratlanul vezércikkben lezárta a vitát, mialatt Kodolányi még a megkezdett munka folytatásáról beszélt. Zilahy ezt írta: „Kimondtuk a szót: munkát. S mintha bűvös szó lenne... mint embererdő állt fel az ország népe, kezek tizezreinek sűrűje lendült felénk: Munkát, Munkát!“ „S hol vannak, akik vissza mernék küldeni ezt az önkéntes, szent hadsereget a magány sötétségébe...?“ „Az önkéntes hadsereg itt van. Tehát jöjjenek az önkéntes hadvezérek és — cselekedjenek.“

A Magyarország vezércikkirója Bajcsi-Zsilinszky Endre lett, a nemzeti-radikális-paraszt-demokrata-antiszemita-fajmagyar ke-

verékpártnak a vezére. Persze fasiszta ő is. Főmunkatárs Zsilinszky lapjának a Szabadságnak az embere: Féja Géza, aki a falut járja és himnuszokat ír az őseréjű magyar parasztról és a szegény faluról riportokban. Mert mindenkifölött való a faji őserő. Még Veres Péterről, a felvilágosodott parasztiróról is cikkezett, nem azért, mert ír, hanem mert paraszt.

„... a mai napokban elegendő önmagában véve az a „paraszt világnézet“? — kérdezi Féja Veres Pétertől.

„— Nem! — mondja az. — Vagy Marxra, vagy új nemzeti törekvésekre kell támaszkodnia.“

A megfiatalított Magyarországon Hunyadi Sándor képviseli a mondain-szellemet. Parlamenti karcolatokat ír izes magyarsággal. És, hogy kellőképpen beleilleszkedjék abba a vidéki légkörbe, amely lapját átlengi, a magyar parlamentről irván így végzi cikkét:

„Megy le a lépesőház piros szőnyegén két öreg úr.

Apró kis ásitással mondja az egyik:

— Itt a tavasz!

Felel a másik:

— Itt. Megindul lassan a fákban a nedvkeringés. Ugy érzem valamiből, hogy az idén kevés cseresznye lesz, de sok barack!...

Friss rét, kakukfű lelke száll a szókból. Az embernek a barackról és cseresznyéről eszébe jut maga a föld, amelybe a fák gyökerüket bocsátják. Az egész magyar föld búzamezőivel és gyümölcsös dombjaival. Ugy kell gondolni rá, mint egy termékeny asszonyra. Drágám! Jól vigyáznak-e rád kormányzoid?!“

(Budapest)

Hartmann Géza

HITLER NEM AKAR HABORUT

...csak minél több gyereket! A prágai GEGENANGRIFF írja: „Az egyik náci-röpiratban (A jövő nemzedék) olvassuk a következőket: „Ha tekintetbe vesszük, hogy az utolsó 15 év alatt egy millió magzatot hajtottak el, akkor megtaláljuk a magyarázatát, hogy ezer és tízezer német suszter és szabó, gyárj; munkás és paraszt, tanító és nyomdász, bába és orvos, játékarugyáros és női munkás mért volt munkanélküli és árúját mért nem tudta elhelyezni. A gyerekáldás elmaradása okozta tehát a munkanélküliséget.“ Több gyereket német asszonyok: ez jelenti egyedül a krízis végét, ez a népnek a boldogságát, mely az osztályharcot kiküszöbölte. A német propagandaminisztérium felhívása szerint a német nép 1924 óta 8 milliárd márkát költött alkohorra és dohányra. Így tehát megengedheti magának a gyerekáldás luxusát. Tehát minél több gyereket, mert több gyerek az több fegyvert jelent!“

Hej diófa, vén diófa... „Egy hír, melynek alig tulajdonítanak jelentőséget: Németország már hónapok óta Elzász-Lotharingiában minden diófát összevásárol. Akármilyen árt kérnek a diófatulajdonosok, megkapják. Hová kerül ez a sok diófa? Az utirány: Oberndorf, Württemberg, ahol véletlenül egy Mauser-gyár van. A Mauser-puskák gyára. Németország határait a külföldi behozatal elől elzárta. Diófában, vasércben, nickelben, rézben, bauxitban, cellulózban és bőrben azonban annál többet hoz be. De mért diófát? Mert a diófa a puskaanyag.“ (DAS NEUE TAGEBUCH.)

Hadikoszt tréning — Platon körítéssel. „Sém luxus, sem élelmezési cikkeket nem szabad külföldről behozni. Csupán olyan dolgokat szabad külföldön vásárolni, melyek a háborúhoz szükségesek. A gö-